

Het erf is een eiland

Gemeenten in de Achterhoek gaan actief op zoek naar boeren waarmee het niet goed gaat. De streek loopt daarin voorop, zegt agrarisch coach Paulien Hogenkamp.

Wilma de Cort

Waarom blijft het leed van boeren die aan de grond zitten zo goed verborgen?

„Boeren leiden van oudsher een geïsoleerd bestaan. In het bedrijfsleven, of je nu 40 of 400 collega's hebt, is veel meer sociale controle. Als je keer op keer chagrijning op je werk kunt om het reageert op collega's, zal je chef vroeg of laat zeggen: 'Zo gaan we hier niet met elkaar om'. Bij een boer is de kans groot dat zijn vrouw denkt: 'Ik hou mijn mond, omwille van de lieve vrede'. De gewoonte 'ik zeg er maar niks van' sluipt er bij boeren van generatie op generatie in."

Howe komt dat?

„Je hangt de vuile was van de familie niet buiten. Nog steeds leven op bijna alle boerderijen drie generaties samen: de boer, zijn kinderen en zijn ouders. Bijna altijd wonen de ouders in een huisje bij de boerderij. Dat is in het begin ook handig, want dan werkt vader meestal nog een poos mee. Je bent dus familie van elkaar, maar ook collega's en naaste buren. Die enorme verwetvenheid van relaties zorgt ervoor dat niet alle gedachten, wensen of irritaties worden uitgesproken. Als je op het werk hopeloos overhoop ligt met een collega, kun je desnoods een andere baan zoeken. Bij een boerderij hangt er veel meer aan vast en dus wordt er in de minne geschikt. Met alle gevolgen van dien."

U begeleidt boeren in Bronckhorst en Berkelland om er weer bovenop te komen. Was er een rode draad in hun misère?

„Bijna altijd zit het vast op de communicatie, dat ze zich niet uitspreken. En als de boer niet lekker in zijn vel zit, gaat dat vroeg of laat ten koste van zijn bedrijf. Natuurlijk komen boeren in zwaar weer als de opbrengstrijzen laag zijn. Er is een bak aan regelgeving en de samenleving dwingt voortdurend veranderingen af. Maar als het thuis lekker loopt, kun je dat beter opvangen. Je bepaalt dan samen: 'Hoe gaan we hiermee om?'. Of: 'Willen we er eigenlijk nog wel mee omgaan?'"

U bedoelt: moeten we niet gewoon stoppen als boer?

„Dat is niet mijn intentie, maar wel om ze na te laten denken: doe ik wat ik zelf wil of voldoe ik aan verwachtingen van anderen? Ouders oefenen zelden directe druk uit op hun kinde-

▲ Paulien Hogenkamp begeleidt boeren. FOTOLENENKE/LINGMONT

ren om de boerderij over te nemen. 'Onze kinderen moeten doen waar ze blij van worden', zeggen ze stuk voor stuk. Maar als je doorvraagt, willen ze wel degelijk dat de boerderij in de familie blijft. Daar zit veel emotie aan vast, zoals: 'Er woont op deze plek al zeven generaties en Janssen of Pietersen'. Hun kinderen voelen die wens van hun ouders. Daardoor kan een boerenzoon beweren dat hij de boerderij wil overnemen, terwijl hij diep in zijn hart liever in de techniek zou werken. Hij zou het op de boerderij misschien ook best eens anders willen aanpakken dan zijn vader, maar zwaigt omdat hij hem niet tegen het hoofd wil stoten. Al die onuitgesproken wensen en gedachten, dat gaat broeien. Als het bedrijfssecundair dan ook nog slecht gaat, loop je vast. Het vreet aan mensen als je iedere dag in het voorhuis discussie hebt of je iets wel of niet kunt kopen."

Hoe bijzonder is het dat Achterhoekse gemeenten een coach langs sturen bij de boer?

„De Achterhoek en Twente lopen daarin landelijk voorop. De gemeente Hof van Twente is ermee begonnen. Daar waren, toen de varkensprijs heel laag was, verschillende faillissementen met veel persoonlijk leed. Toen heeft de gemeente gereedeneerd: als deze boeren zich niet bij ons melden, gaan wij naar de boer. In de Achterhoek hebben ze zich door die aanpak laten inspireren."

Waarom zou een gemeente wel een coach betalen voor een boer en niet voor een bakker?

„Dat moet u de gemeenten vragen. Maar wie onderhoudt het buitengebied als de boer er niet meer is? Ik was op vakantie in Griekenland en als je daar het platteland ziet: één dorre bende, het prikkeldraad ligt los op de grond, her en der staan verroeste landbouwmachines en er lopen wat schrale dieren rond. Het buitengebied in Nederland, van grote waarde voor het toerisme, ligt er heel netjes bij. Dankzij de boeren."

Column

ROB BERENDS

Roos Vonk

Als ik hoogleraar sociale psychologie in Nijmegen was, zou ik de psyche van Roos Vonk een geweldige afstudeeronderwerp vinden. Roos Vonk is zelf hoogleraar sociale psychologie en ze doet altijd precies dat wat ze haar studenten afraadt.

Dit schreef ze in 2013: 'Ik zeg zelf altijd dat we als mens onze hogere mentale vermogens moeten benutten en onze primaire impulsen moeten beheersen, om 'emotionele onzindelijkheid' te voorkomen.'

Dat was ze een paar dagen eerder even vergeten, toen ze met haar tablet op schoot naar een tv-uitzending zat te kijken waarin Henk Kamp optrad. Kamp had iets positiefs gezegd over de winning van schaling en Vonk had de weerzin in al haar vezels voelen opkomen.

Ze had zin om die Kamp op zijn bek te timmeren, twitterde ze. Om een paar dagen later schuld bewust te schrijven: 'Een hoogleraar wordt geacht een welkend mens te zijn, die de gevolgen van zijn uitlatingen overziet en niet lukraak iedere impuls eruit knalt.'

Die beheersing van haar impulsen, tja, dat was al eerder een lastig dingetje.

Toen Diederik Stapel de resultaten van een neponderzoek naar vleeseters nog maar net klaar had, knalde Vonk er meteen een persbericht uit: 'Vleeseters hufferiger dan mensen die geen vlees eten'. Bleek niks van waar, Stapel had alles bij elkaar verzameld. Maar Vonk, behalve hoogleraar ook dierenactiviste, twijfelde niet en dacht: zie je wel!

De Radboud Universiteit gooidt er nog maar eens een gele kaart tegenaan

Dat waren twee berispingen. Twee gele kaarten. In Nijmegen is dat geen rood. Vonk had geluk dat Björn Kuipers of Kevin Blom niet in de raad van bestuur zit. Na die tweet over Kamp waren zij met een rode kaart in hun hand de hele campus van de Radboud Universiteit overgerekend om Vonk te bestraffen.

Onlangs schreef Vonk een opiniestuk over de bio-industrie. Daar is veel over te zeggen, genoeg filmpjes van akelige tafelen in stallen of slachthuizen. Maar Vonk schreef dat dieren leven als ooit 'slaven en Joden' en sprak van een 'grootschalige industriële holocaust'. Veel boze reacties. Nee, het waren niet de goede woorden, erkende Vonk deze week. Die impulsen ook altijd! De Radboud Universiteit gooidt er nog maar eens een gele kaart tegenaan.

Het kán natuurlijk dat Roos Vonk een spel met ons aan het spelen is, een rafijn spel van illusie, van hogere psychologische werkelijkheid. Dat ze zelf aan het bestuderen is hoe mensen reageren als een hoogleraar het tegenovergestelde doet van wat ze doceert.

En dat er over een tijdje het boek uitkomt over dit wetenschappelijke experiment.

Het blijft Roos Vonk, mensen, niets is onmogelijk.

